

A photograph of several wind turbines in a grassy field at sunset. The sky is a mix of orange, yellow, and blue, with some clouds. The foreground shows tall, dry grasses in the lower left corner.

Duurzaamheid en Participatie in Meierijstad

Opdrachtgever:
Rkc Meierijstad
Arnhem, 30 mei 2018

Ons kenmerk 1017246-006/bgr/tha

The logo for 'K PLUS V' is located in the top right corner. It features the letters 'K', 'PLUS', and 'V' stacked vertically. The 'K' and 'V' are white, while 'PLUS' is in a bold, sans-serif font. The background of the logo consists of a blue and purple geometric pattern.

**K
PLUS
V**

Duurzaamheid en Participatie in Meierijstad

Opdrachtgever:

Rkc Meierijstad

Arnhem, 22 juni 2018

Ons kenmerk 1017246-006/bgr/tha

Contactpersoon:

Bas Grol

+31 6 27 08 55 62

grol@kplusv.nl

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Introductie en aanleiding	5
1.2	Onderzoeksvragen	5
1.3	Aanpak & Scope	6
2	Maatschappelijk initiatief en de rol van de overheid	8
3	Initiatieven op het gebied van ecologische duurzaamheid	11
3.1	Inventarisatie van stakeholders en initiatieven	11
3.2	Indruk van de initiatieven	14
4	Casestudies	17
4.1	GroeneWoudGAS	17
4.2	Mastazonneweide	19
4.3	Houtindustrie Schijndel	21
4.4	Verspillingsfabriek	23
5	Het bevorderen van duurzaamheid: Aanknopingspunten voor het stimuleren van maatschappelijk initiatief	25
5.1	Informatie aan en sturing door de raad	25
5.2	Ervaringen gemeenteraad met burgerparticipatie	25
5.3	Behoeften initiatieven en duurzaamheidsbeleid	26
5.4	Aanjagen verduurzaming met maatschappelijk initiatief: Kansrijke onderwerpen	27
6	Conclusies en aanbevelingen	30

6.1	Bevindingen	30
-----	-------------	----

Bijlagen

5	Bijlage 1 Bestudeerde documenten	33
6	Bijlage 2 Interviews	34
8	Bijlage 3 Scan Sociale media & longlist initiatieven	35
11	Onze contactgegevens	39

1 Inleiding

1.1 Introductie en aanleiding

In het collegewerkprogramma 'Mijlpalen van Meierijstad' (van 18 mei 2017) worden 5 centrale thema's aangewezen. Duurzaamheid en participatie zijn twee van deze centrale thema's die voor alle beleidsterreinen leidend zijn.

Duurzaamheid en participatie zijn twee thema's die inherent met elkaar verbonden zijn. De gemeente kan zijn beleidsdoelstellingen op het gebied van duurzaamheid niet behalen zonder samenwerking met inwoners, lokale bedrijven en organisaties. Participatie is hierbij het middel: door initiatieven de ruimte te geven en aan te jagen, te stimuleren en te faciliteren.

Met dit Rekenkameronderzoek worden deze twee thema's aan elkaar verbonden, door:

- Een nulmeting uit te voeren naar de sociale, economische en ecologische dimensie van duurzaamheid (uitgevoerd door Telos).
- Een inventarisatie van de verschillende lokale initiatieven van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties op de ecologische dimensie van duurzaamheid.
- Een verkenning van de rol van de gemeenteraad bij het aanjagen, stimuleren en faciliteren van lokale initiatieven.

De nulmeting is uitgevoerd door Telos. Onderhavig rapport gaat in op de initiatieven op de ecologische dimensie van duurzaamheid en de verkenning van de rol van de gemeenteraad.

Participatie zien wij als

1. Maatschappelijke initiatieven gestart door inwoners, organisaties en bedrijven.

2. Het betrekken van inwoners, organisaties en bedrijven in de gemeentelijke beleids- en besluitvorming.

1.2 Onderzoeksvragen

De volgende vragen leveren de basis van het onderzoek:

Hoofdvraag

Hoe kan de gemeenteraad van Meierijstad lokale initiatieven van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties op het terrein van de ecologische dimensie van duurzaamheid aanjagen, stimuleren en faciliteren?

Deelvragen

1. Hoe presteert de gemeente Meierijstad op de sociale / economische / ecologische dimensies van duurzaamheid?
 - 1.1. Welke conclusies verbinden we aan de uitgevoerde nulmeting?
 - 1.2. Hoe verhoudt de huidige situatie zich tot de ambities van de gemeente?
2. Welke lokale initiatieven van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties in de ecologische dimensie van duurzaamheid zijn er in de gemeente Meierijstad?
 - 2.1. Wat zijn de doelen van de initiatieven?
 - 2.2. In welk stadium van volwassenheid bevinden deze projecten zich?
 - 2.3. In hoeverre sluiten de initiatieven aan bij het beleid van de gemeente?
3. Wat kunnen we leren van de ervaringen van de lopende initiatieven?
 - 3.1. Wat zijn succes- en faalfactoren bij initiatieven?
 - 3.2. In hoeverre zijn initiatieven ondersteund door de gemeente en de raad?
 - 3.3. Hebben initiatiefnemers behoefte aan ondersteuning door gemeente en raad?
Zo ja, op welke wijze?

4. Hoe gaat de gemeenteraad van Meierijstad om met dergelijke maatschappelijke initiatieven?
 - 4.1. Hoe vervult de raad zijn kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol?
 - 4.2. Hoe signaleert de raad (de vraag naar) initiatieven in de gemeente?
 - 4.3. Welke middelen om projecten aan te jagen, te stimuleren en te faciliteren zijn gebruikt?
 - 4.4. Hoe wordt de raad door de gemeente geïnformeerd?
 - 4.5. Hoe heeft de raad gestuurd?

De eerste deelvraag is beantwoord in het duurzaamheidsportret opgesteld door Telos. In deze rapportage worden deelvragen 2, 3 en 4 beantwoord.

1.3 Aanpak & Scope

Het onderzoek naar maatschappelijk initiatief is uitgevoerd aan de hand van de volgende stappen:

Scan nieuwsberichten en sociale media

Middels een scan¹ van (lokale) nieuwsbronnen en twitter is een beeld gevormd van de initiatieven op de ecologische dimensie van duurzaamheid.

Documentstudie

De gemeente heeft diverse documenten aangeleverd (zoals 'Mijlpalen van Meierijstad', raadsvragen en collegestukken). Deze documenten worden bestudeerd om een beeld te krijgen van het beleid. Ook is er literatuur omtrent participatie onderzocht. Op basis van deze literatuur wordt enige achtergrond op het gebied van participatie geschetst en worden er aanknopingspunten voor de Raad gegeven.

¹ In bijlage 3 wordt een uitgebreide beschrijving gegeven van de opzet van de scan.

Nulmeting door Telos en gezamenlijke interpretatie

De resultaten van de nulmeting zijn gezamenlijk door Telos en KplusV geïnterpreteerd en gekoppeld aan de ambities geformuleerd door de gemeente.

Interviews

Middels interviews met verschillende medewerkers van de gemeente wordt inzicht verkregen in de lokale context, organisatie, omgang met initiatieven en wordt de inventarisatie uit de scan getoetst en aangevuld. Er zijn diverse medewerkers uit verschillende domeinen (van onder andere duurzaamheid, afval en grondstoffen, economische zaken en communicatie) gesproken.

Sessie met de raad

Op 1 februari is een sessie met de raad gehouden. Hier is ingegaan op de rol van de raad in participatie en duurzame initiatieven. In de sessie is informatie verstrekt over participatie en de mogelijke rol van de raad, waarna er een aantal stellingen aan de raad zijn voorgelegd. De inzichten opgedaan in deze sessie zijn gekoppeld aan de literatuur over participatie.

Casestudies

Als laatste is er gesproken met vier duurzame initiatieven in de gemeente Meierijstad. Deze zijn:

- GroeneWoudGAS (Sint-Oedenrode).
- de Mastazonneweide (Sint-Oedenrode).
- De Houtindustrie Schijndel (Schijndel).
- De Verspillingsfabriek (Veghel).

In de gesprekken is ingegaan op het doel en de status van het initiatief (de volwassenheid), de relatie met de gemeente en raad en succes- en faalfactoren. Op basis van de cases worden enkele lessen getrokken met betrekking tot het faciliteren, stimuleren en aanjagen van duurzame initiatieven.

Scope

In dit onderzoek wordt als scope de *ecologische dimensie* van duurzaamheid genomen (tegenover economische en sociale duurzaamheid). In het volgende hoofdstuk wordt verder op begripsverduidelijking en -afbakening ingegaan.

Kijkend naar beleid en organisatie, is de situatie in de gemeente vanaf de fusie (1 januari 2017) genomen.

Daarnaast zijn initiatieven die binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Meierijstad vallen, onderzocht. Als het gaat om stakeholders in het ecosysteem, is er breder gekeken naar de omgeving en zijn relevante regionale partijen ook meegenomen in het onderzoek.

'Highlights' en Leeswijzer

Belangrijke 'highlights' van het de rapportage zijn:

- Paragraaf 3.1.2: Plot van de initiatieven. Hierin worden de gevonden initiatieven in Meierijstad geplot op de verschillende dimensies van ecologische duurzaamheid.
- Paragraaf 4.2.1 en 4.2.2: De verhouding tussen de beleidsambities van de gemeente en de lokale initiatieven.
- Paragraaf 6.3: Middelen om initiatieven te stimuleren, aanjagen en faciliteren. Hierin worden de rol en de mogelijkheden voor de raad in burgerparticipatietrajecten beschreven.

Hoofdstuk 2 gaat in op de theorie van participatie. Hoofdstuk 3 levert een overzicht van de initiatieven en spelers in de gemeente Meierijstad. Hoofdstuk 4 beschrijft de resultaten van de casestudies. Hoofdstuk 5 gaat in op aanknopingspunten voor het stimuleren van maatschappelijk initiatief op het terrein van de milieudimensie van duurzaamheid. Het beschrijft de ervaringen van de raad met maatschappelijke initiatieven en waar initiatieven vanuit de gemeente behoefte aan hebben. In hoofdstuk 6 worden de conclusies weergegeven.

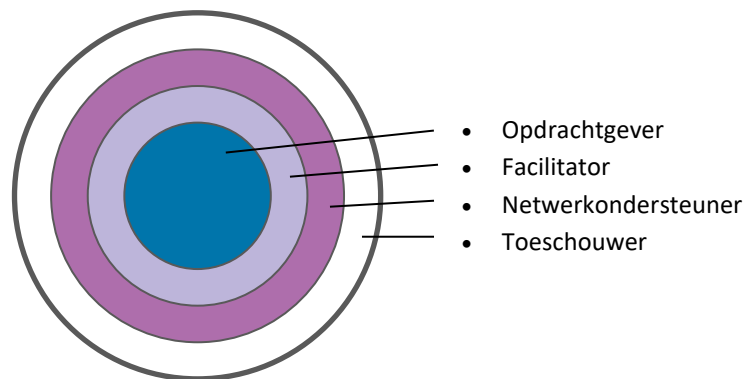
2 Maatschappelijk initiatief en de rol van de overheid

Een centrale vraag in de verschuivende verhouding tussen overheid en samenleving is: *"Hoe kan overheid inspelen op activiteiten van burgers, organisaties en bedrijven die een maatschappelijk effect proberen te bewerkstelligen?"* Activiteiten van burgers, organisaties en bedrijven kunnen zelfstandig of onder directe overheidsinvloed plaatsvinden. Sommige initiatieven schuren dicht tegen het gemeentelijk beleid aan of kunnen als onderdeel van gemeentelijk beleid worden gezien. Andere initiatieven staan juist 'los' van de activiteiten van de gemeente.

In de omgang met burgerinitiatieven kan de overheid vier verschillende rollen aannemen, afhankelijk van het soort initiatief:

1. De overheid als *opdrachtgever*. Dit betreft bijvoorbeeld projecten of initiatieven die feitelijk voortkomen uit gemeentelijk beleid en direct onder invloed en verantwoordelijkheid vallen. Denk aan het opdracht geven van bouwen van woningen met nul op de meter.
2. De gemeente als *facilitator* van initiatieven, bijvoorbeeld in de vorm van financiering of beleid / projecten waarbij initiatieven ondersteund worden. Voorbeeld hiervan is een website waarop bewoners kunnen inschatten wat de kosten en baten zijn van duurzame investeringen in woningen. Door burgers te informeren over mogelijkheden, faciliteert de overheid lokale ondernemers.
3. De overheid als *netwerkondersteuner*. De overheid faciliteert netwerken, bijeenkomsten en samenwerkingen met partners, die vervolgens een waarbij vanuit gemeentelijk beleid samenwerking wordt gezocht met partners.
4. De overheid als *toeschouwer*. De overheid speelt geen actieve rol, de burgerinitiatieven zijn zelfstandig.

Schematisch weergegeven ziet dit er als volgt uit:

Figuur 3. Verschillende rollen van de overheid bij maatschappelijke initiatieven

Bij deze rollen wordt er een onderscheid gemaakt tussen 'burgerparticipatie' en 'overheidsparticipatie'. Burgerparticipatie wil hierbij zeggen: een deelname van samenleving en markt bij overheidsbeleid. Initiatieven sluiten aan bij bestaand beleid. Dit is veelal het geval bij de overheid als opdrachtgever. Bij overheidsparticipatie ligt het initiatief bij de gemeenschap en markt. De overheid kan vervolgens beoordelen waar zij kan inspringen om burgerinitiatieven aan te jagen, te stimuleren, te faciliteren of juist belemmeringen weg te nemen.

2.1.1 Voorbeelden per rol

Hieronder worden een aantal voorbeelden gegeven van de manier waarop lokale overheden invulling (kunnen) geven aan verschillende rollen.

Opdrachtgever: circulair en lokaal aanbesteden

De gemeente Amsterdam is initiatiefnemer² van “Het Betonketenoverleg”. Doel van dit overleg is om al het betonnen bestratingsmateriaal in Amsterdam 100% te recyclen. Momenteel bepaalt de aannemer nog zelf hoe de verwerking van afvalbeton wordt aangepakt. De gemeente wil hier sturend in gaan optreden, bijvoorbeeld door de eisen in standaard aanbestedingen van de gemeente aan te passen. Betonproducten (zoals klinkers, tegels en stoepbanden) worden dan aan het eind van de levenscyclus in de regio verwerkt tot nieuwe betonproducten.

In het lokale inkoopbeleid kan worden opgenomen dat bij eenvoudige en meervoudige onderhandse aanbestedingen bij voorkeur offertes worden aangevraagd bij lokale ondernemers. Zo kan de gemeente als "launching customer" en vanuit een opdrachtgeversrol lokale bedrijven stimuleren.

Facilitator

Een voorbeeld van een faciliterende overheid is de zogeheten "GoudApot"³. Dit is een fonds van de gemeente Gouda, waarbij burgers en organisaties subsidies kunnen aanvragen voor (duurzame) initiatieven. In 2016 heeft de gemeente met een totaalbudget van ca. €200.000 119 initiatieven financieel ondersteund. De gemeente heeft hierbij kaders aangegeven waarvoor het budget beschikbaar is gesteld. De uitvoering van de projecten geschiedt door burgers en lokale organisaties.

² <https://www.amsterdam.nl/wonen-leefomgeving/duurzaam-amsterdam/voorbeelden/beton-recyclen/>

³

https://www.gouda.nl/Bestuur_en_organisatie/Publicaties_en_besluiten/Nieuwsberichten/Positieve_evaluatie_van_GoudApot en <https://www.goudapot.nl/public.php?num=500>

Diverse gemeenten in Nederland kopen energie collectief in. In Alkmaar⁴ hebben bewoners zich ingeschreven voor het overstappen op groene energie. De gemeente legt dit aanbod bij energieleveranciers, die vervolgens een bod kunnen doen op het leveren van energie. De aanbieder met het goedkoopste bod wint. Zodoende faciliteert een gemeente huishoudens om de overstap naar groene energie te maken, waarbij de collectieve inkoop zorgt voor een relatief lage prijs.

Netwerkkondersteuner

Gemeente Doetinchem organiseert jaarlijks een aantal “Energie Dialoogtafels”. Dit zijn bijeenkomsten bedoeld voor grote bedrijven (m.n. industrie en agrarisch), het midden- en kleinbedrijf (m.n. detailhandel en zakelijke dienstverlening), maatschappelijke organisaties (onderwijs, energiecoöperatie en waterschap) en inwoners/burgerinitiatieven. Doel van de bijeenkomsten is om met de betrokkenen in gesprek te gaan over de energieopgave. Door hen te informeren, te inspireren en te faciliteren ontstaat er enthousiasme om ook zelf met duurzaamheidsprojecten aan de slag te gaan.

Toeschouwer

De gemeente Amersfoort richt zich voor hun ambitie “Afval loos in 2030” dit jaar op de sector bouw en demontage. Het doel is om circulair ondernemerschap in deze sector te stimuleren en in een later stadium de overige sectoren bij de opgave te betrekken. Dit betekent dat initiatieven in

andere sectoren op dit moment niet actief door de gemeente worden ondersteund, de gemeente is hier toeschouwer.

2.1.2 Ecosysteem

Elke lokale situatie kent zijn eigen spelers en werkwijzen, die op een bepaalde manier in evenwicht zijn met elkaar. Dit noemen wij het lokale ecosysteem. Net als bij een biologisch ecosysteem zijn de verschillende spelers hierin onlosmakelijk met elkaar verbonden, is er sprake van wederzijdse afhankelijkheid en is het systeem dynamisch. Verstoringen (bezuinigingen, nieuwe wet- en regelgeving, lokale ontwikkelingen) hebben invloed, maar door gerichte interventies van actoren weet het systeem hierop in te spelen waardoor na verloop van tijd weer balans ontstaat. De volgende figuur geeft een overzicht van verschillende elementen in het ecosysteem.

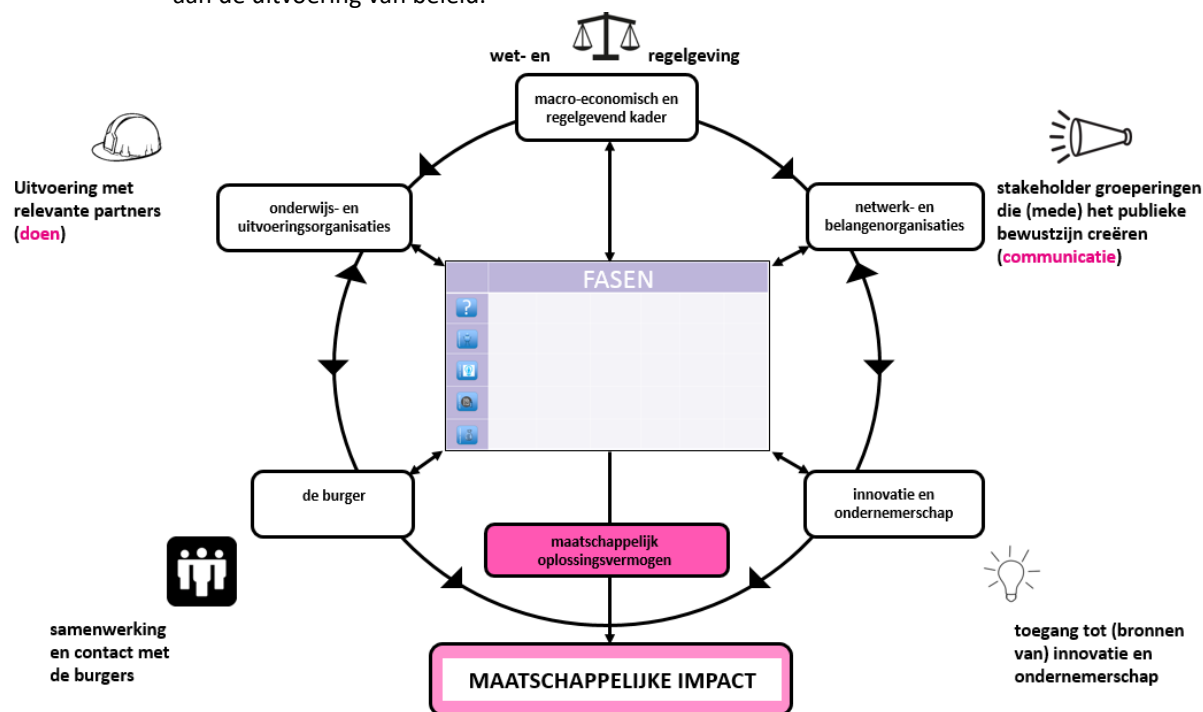
Indien de gemeente maatschappelijke impact beoogt, dient zij rekening te houden met de verschillende elementen in het ecosysteem. Hiervoor gelden vragen als: wat wil de gemeente bereiken en op welk element kan er worden ingespeeld?

Voorbeelden zijn:

- De gemeente wil met innovatieve oplossingen komen. Is er voldoende toegang tot innovatie (bijvoorbeeld hogescholen en universiteiten in de regio?) of ondernemerschap, die deze innovatieve oplossingen kunnen bieden?
- De gemeente wil kleine initiatieven laten doorgroeien. Kunnen deze bij stakeholders aankloppen voor ondersteuning, kennis of mogelijke financiering?

- Duurzame oplossingen worden in de praktijk niet uitgevoerd door belemmeringen door wetgeving. Wat kan de gemeente doen om deze drempels weg te nemen?

Kortom: in de nieuwe verhouding met de samenleving kan de overheid niet alles alleen. Daarom kan de overheid ambities formuleren, bekijken welke spelers in het ecosysteem kunnen bijdragen en deze (in een participatieproces) bij elkaar te brengen om gezamenlijk invulling te geven aan de uitvoering van beleid.

Figuur 4. Elementen in het ecosysteem.

3 Initiatieven op het gebied van ecologische duurzaamheid

In dit hoofdstuk gaan we in op de initiatieven op het gebied van ecologische duurzaamheid in de gemeente Meierijstad. We gaan in op de gevonden initiatieven, het stadium van volwassenheid en de aansluiting met het gemeentelijk beleid. De volgende onderzoeksvragen worden behandeld.

2. Welke lokale initiatieven van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties in de ecologische dimensie van duurzaamheid zijn er in de gemeente Meierijstad?
 - 2.1. Wat zijn de doelen van de initiatieven?
 - 2.2. In welk stadium van volwassenheid bevinden deze projecten zich?
 - 2.3. In hoeverre sluiten de initiatieven aan bij het beleid van de gemeente?

3.1 Inventarisatie van stakeholders en initiatieven

Op basis van een scan van nieuwsbronnen en sociale media, de interviews met de medewerkers van de gemeente en telefonische gesprekken met stakeholders en initiatieven in de gemeente is een inventarisatie gemaakt van de initiatieven op het gebied van ecologische duurzaamheid in de gemeente Meierijstad.

Deze inventarisatie geeft een beeld van de initiatieven die er zijn en is niet uitputtend. Het is lastig gebleken alle initiatieven in beeld te krijgen; zowel de gemeentelijke organisatie als stakeholders hebben aangegeven ook geen volledig beeld te hebben van de initiatieven die in de gemeente spelen.

3.1.1 Stakeholders in het ecosysteem

In de interviews met medewerkers is gevraagd naar de belangrijkste stakeholders en (samenwerkings)organisaties op het gebied van duurzaamheid. De volgende stakeholders zijn naar voren gekomen:

Energie coöperaties

- Energie Coöperatie Schijndel

Verenigingen

- Platform Ondernemend Meierijstad
- Sportverenigingen

Woningen en gebouwen

- Area (woningcorporatie)
- Wovesta (woningcorporatie)
- VVE's

Landbouw en voedsel

- ZLTO
- Agrifood
- Fairtrade Werkgroep
- Streekwinkels / Winkels met streekproducten

Burgers / Ondernemingen / Dorp coöperaties

- Houtindustrie
- De Verspillingsfabriek
- Dorp coöperatie Wijbo
- Dorp coöperatie 't Mid
- Dorpsraad Ollan
- Katholieke bond voor Ouderen

- Lokale installatie/ montagebedrijven

Groen / Omgeving

- Dierenweide
- De Groene Jongens / Schaapskudde
- Staatsbosbeheer
- Schaapse Kooi Schijndel

Afval / Grondstoffen / Recycling

- Repair Café
- Stichting Kringloop
- Milieustraten

Water / Lucht

- Industriebedrijven
- Waterschap Aa & Maas
- Waterschap Dommel

Onderwijsinstellingen

- HAS Hogeschool
- TU Eindhoven
- Basisonderwijs / Middelbaar Onderwijs

3.1.2 Plot van initiatieven

Bijlage 3 geeft een overzicht van de gevonden initiatieven. Hieronder zijn de initiatieven geplot.

⁵ Hierbij hebben we een inschatting gemaakt op basis van de aangeleverde informatie. Het kan zijn dat de gemeente meerdere rollen heeft, of dat de rol van de gemeente over de tijd verandert. Bij het indelen naar de vier categorieën hebben we met name gekeken naar het ontstaan en de huidige situatie. Als voorbeeld is de Energie Coöperatie Schijndel te noemen.

De figuur deelt de initiatieven op 2 manieren in:

1. De indeling van de verschillende domeinen, zoals gehanteerd door Telos.
2. De afstand van het initiatief tot het gemeentelijk beleid.

Voor de indeling gebruiken we de eerder geformuleerde indeling, aan de hand van de (mogelijke) rol die een overheid kan innemen bij participatie⁵.

1. De overheid als *opdrachtgever*.
2. De gemeente als *facilitator* van initiatieven.
3. De overheid als *netwerkondersteuner*.
4. De overheid als *toeschouwer* (zelfstandige initiatieven).

In de figuur is te zien dat er relatief veel initiatieven zijn op het gebied van Energie en Afval & Grondstoffen. Meer dan de helft van de geplotte initiatieven (17) richten zich op energie.

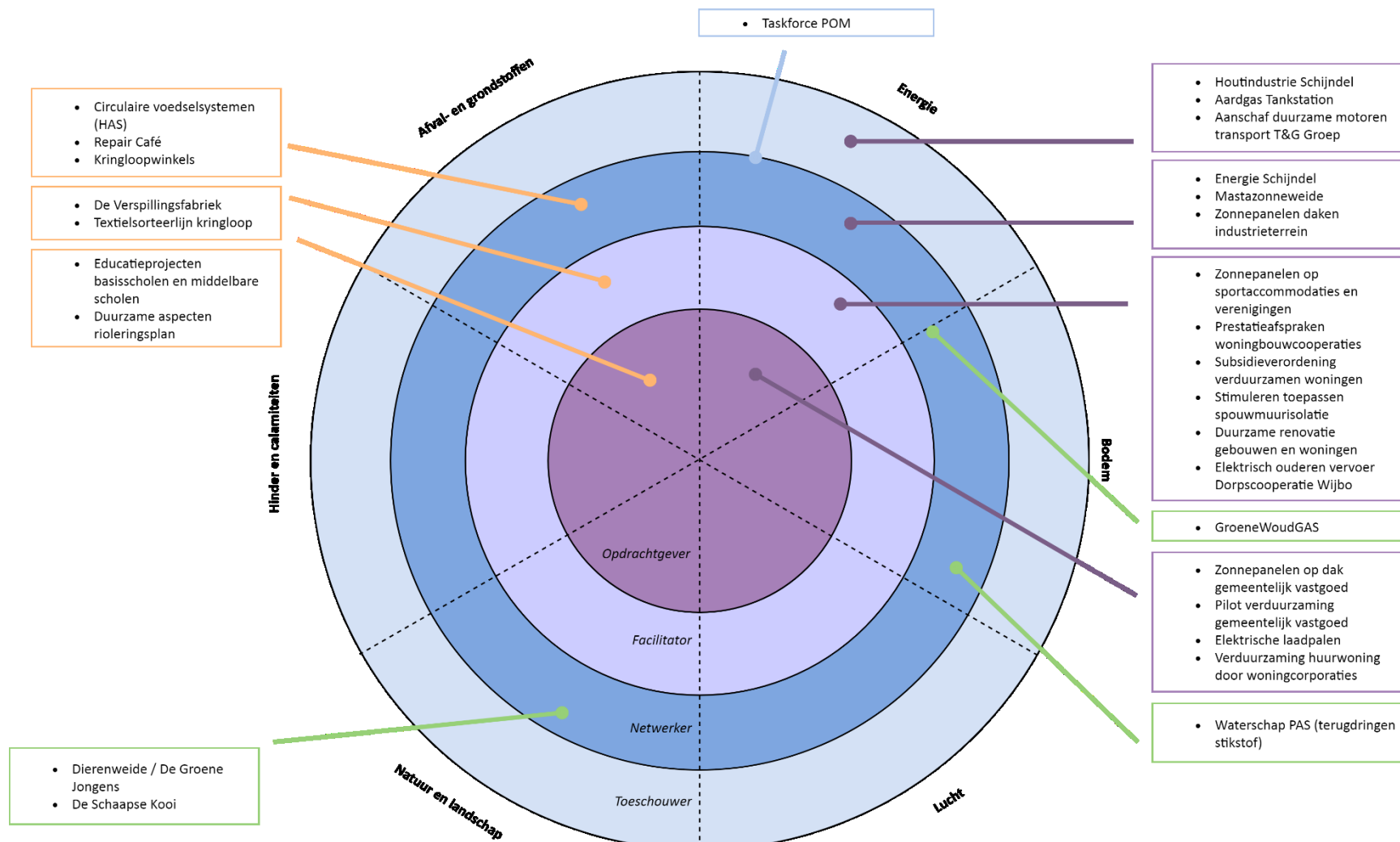
Daarnaast merken we op dat in veel gevallen de gemeente samenwerking zoekt met partners, zowel ontstaand vanuit het beleid, alsmede ontstaand vanuit initiatief. Drie van de gevonden initiatieven zijn ontstaan buiten interventie van de gemeente om, bij 10 initiatieven is de gemeente als netwerker te kenmerken, bij 8 initiatieven als facilitator en bij 6 als opdrachtgever.

Kijkend naar de spreiding over de kernen, dan is het beeld als volgt:

- 8 gevonden initiatieven in Schijndel;
- 10 gevonden in Veghel;
- 5 gevonden in Sint-Oedenrode;
- 5 verspreid over de gehele gemeente.

Dit is een zelfstandig opgezet initiatief, maar in de gesprekken is aangegeven dat Energie Coöperatie Schijndel een belangrijke partner is en dat deze goed contact onderhoud met de gemeente. Daarom krijgt deze een plek in categorie 3.

3.2 Indruk van de initiatieven

In deze paragraaf worden de algemene indrukken van de initiatieven behandeld. In hoofdstuk 4 worden de casestudies beschreven.

3.2.1 Doelen, volwassenheid en succes- en faalfactoren

De geïnventariseerde initiatieven kennen een diversiteit aan doelen. In algemene zin zijn er twee soorten initiatieven te identificeren:

1. Initiatieven waarbij duurzaamheid het primaire doel is of onderdeel is van de *core business*.
2. Initiatieven waarbij duurzaamheid een secundair of bijkomstig doel is.

Bij initiatieven van de eerste categorie kan worden gedacht aan de Verspillingsfabriek of de Mastazonneweide. Bijdragen aan verduurzaming is een kernonderdeel van het doel van het initiatief. Uit de gesprekken met dergelijke initiatieven, medewerkers van de gemeente en de samenwerkingspartners blijken de volgende factoren van belang bij het behalen van het doel⁶:

'Nek uitsteken' en risico op conflict

Diverse initiatiefnemers hebben aangegeven zich te willen inzetten voor een duurzame wereld. Idealisme is daarbij een belangrijke drijfveer. Initiatieven als de Mastazonneweide en GroeneWoudGAS geven aan hun 'nek uit te steken' en risico's te nemen, door met innovatieve oplossingen te komen. Dit kan nog wel eens weerstand oproepen bij tegenstanders. Deze initiatieven vinden het daarom van belang dat zij zich gesteund voelen vanuit de gemeente en raad, zij dragen immers bij aan doelstellingen van de

gemeente. Zij vinden het van belang dat de gemeente en raad de gestelde lange termijndoelen helder voor ogen hebben en daar ook naar handelen.

Sluitende businesscase en kennis van de markt

De gesproken ondernemingen geven aan dat – naast de idealistische overwegingen – ook de financiële aspecten van belang zijn. Ondernemingen streven ernaar een sluitende businesscase te hebben en niet (deels) afhankelijk te zijn van subsidies. Ze proeven dat er vanuit de markt steeds meer vraag is naar duurzame oplossingen. Daarbij is het voor dergelijke initiatieven van belang dat zij de (lokale) markt en afnemers van producten goed in beeld hebben.

Helderheid en transparantie omtrent regelgeving en werkzaamheden gemeente

In relatie tot de gemeente vinden de initiatieven het van belang een goed zicht te hebben op de regelgeving en werkzaamheden van de gemeente. Een terugkerend knelpunt is aanvragen voor vergunningen (bijvoorbeeld het wijzigen van bestemmingsplannen of vergunningen voor het plaatsen van zonnepanelen). Diverse initiatieven geven aan dat de relatie met de gemeente goed is (via bijvoorbeeld de accountmanagers), maar dat het veelal op voorhand niet duidelijk is of de gemeente vergunningen gaat toekennen of niet. Langdurige en stroperige procedures bij de gemeente doen het enthousiasme bij initiatiefnemers afnemen.

Kortgezegd: bij initiatieven die duurzaamheid als primair doel en 'core business' hebben, is het van belang dat de gemeente deze initiatieven de ruimte en rugdekking geeft, transparant is over zijn procedures en

overeen met factoren genoemd in landelijke rapportages. Het rapport Vertrouwen in burgers noemt (p. 121-122) wederzijds vertrouwen tussen overheid en initiatiefnemers en de behoefte aan een langetermijnvisie zeer belangrijk. Ook worden 'logge overheidsstucutren' en beperkt zicht op als drempel benoemd (p. 118).

⁶ Deze factoren zijn geïdentificeerd op basis van de casestudies en de gesprekken met medewerkers van de gemeente (o.a. beleidsmedewerker burgerparticipatie) en samenwerkingspartners. In hoeverre deze factoren representatief zijn voor alle initiatieven is niet onderzocht. De genoemde factoren zijn wel herkenbaar uit eerder onderzoek en komen

werkzaamheden en actief communiceert wat de mogelijkheden op het gebied van verduurzaming zijn.

Bij initiatieven van de tweede categorie kan worden gedacht aan het installeren van zonnepanelen bij sportverenigingen, verduurzamen van bedrijfsvoering (zoals de Houtindustrie) of het duurzame ouderentransport. Voor dergelijke initiatieven zijn de volgende factoren van belang:

Financiële aspecten

Duurzame energieopwekking heeft voor verschillende initiatieven niet alleen een 'idealistisch' motief, maar ook financiële motieven. Verduurzaming wordt interessant wanneer dit goedkoper is dan alternatieven. Dit geldt bijvoorbeeld op het gebied van energieopwekking en vervoer (elektrische voertuigen). Diverse initiatieven hebben aangegeven dat dergelijke financiële motieven niet onderschat moeten worden als reden om te starten met een initiatief.

Bewustwording

Door enkele initiatiefnemers is aangegeven dat nog veel te winnen is op bewustwording. Bedrijven (op de industrieterreinen in Schijndel en Veghel) zouden nog veel kunnen doen om te verduurzamen. Ook bewoners kunnen nog veel doen aan verduurzaming, bijvoorbeeld door het overstappen op groene energie of isolatie.

Ook enkele medewerkers van de gemeente hebben in de interviews aangegeven dat er nog veel op bewustwording te winnen valt. Gesprekken met samenwerkingspartners blijven vrijblijvend, leiden niet tot een concrete samenwerking of blijven bij praktische problemen hangen.

Volwassenheid initiatieven

Qua volwassenheid zijn er twee types initiatieven. Ten eerste zijn er de langer lopende initiatieven, die zich al een aantal jaren richten op verduurzaming. De Energie Coöperatie Schijndel en de Houtindustrie vallen hieronder. Uit de gesprekken met deze initiatieven blijkt dat deze initiatieven al langere tijd (5 à 10 jaar) zich richten op bepaalde duurzaamheidsdoelstellingen. Tegelijkertijd geven zij aan dat het door capaciteitsgebrek lastig is om door te groeien naar een grotere organisatie.

Ten tweede zijn er de initiatieven die mede tot stand komen vanuit het gemeentelijk beleid: het verduurzamen van woningen en gebouwen, het project de leest en het elektrische ouderentransport. Dergelijke initiatieven zijn ofwel in de plannings- of opstartfase, of zijn net van de grond gekomen (zoals het elektrische ouderenvoer). Vanuit de gemeentelijke organisatie wordt aangegeven dat de ideeën voor deze initiatieven al langer op de planken liggen, maar deze door praktische problemen nog niet in een verder stadium zijn gekomen. De initiatieven zijn gestart in samenwerking met de overheid en zijn daarmee relatief jong.

Gezien de scope van het onderzoek (bij de scan van sociale media zijn initiatieven gezocht vanaf 2015), is het niet onverwacht dat de meeste van de gevonden initiatieven relatief jong zijn (bestaand sinds ca. één à twee jaar). Uit de gesprekken blijkt ook dat de meeste initiatieven de afgelopen jaren gestart zijn.

Samenvattend: de initiatieven zijn relatief jong, redelijk verspreid over de verschillende kernen en richten zich met name op verduurzaming van energieopwekking dan wel vermindering van energiegebruik. Veel van de initiatieven kennen een relatie met de gemeente, die dan wel in een

opdrachtgever-, netwerk of facilitatorrol opereert. Belangrijkste rol die de gemeente oppakt is die van netwerker.

3.2.2 Doelen en aansluiting initiatieven bij gemeentelijk beleid

De gevonden initiatieven sluiten voor een groot deel aan bij de doelstellingen geformuleerd in het Mijlpalendocument. Zowel in het Mijlpalendocument als bij de initiatieven ligt de nadruk op het onderdeel energie. Wij herkennen met name initiatieven waar zowel een rol voor de gemeente is als voor samenwerkingspartners. Deze vinden vooral plaats op het gebied van verduurzamen van (huur)woningen, zoals de subsidieverordening voor verduurzamen woningen (isoleren), prestatieafspraken met woningcorporaties en het project de Leest (renovatie 100 woningen naar BENG).

4 Casestudies

In dit hoofdstuk gaan we in op een aantal dieper onderzochte cases. Hierbij wordt een beeld vergaard van de ervaringen van de initiatieven, het stadium van volwassenheid, de mate van ondersteuning door de gemeente en de rol die de gemeente speelt of mogelijk kan spelen. De volgende onderzoeksvragen worden behandeld.

1. Wat kunnen we leren van de ervaringen van de lopende initiatieven?
 - 1.1. Wat zijn succes- en faalfactoren bij initiatieven?
 - 1.2. In hoeverre zijn initiatieven ondersteund door de gemeente en de raad?
 - 1.3. Hebben initiatiefnemers behoefte aan ondersteuning door gemeente en raad?
Zo ja, op welke wijze?

4.1 GroeneWoudGAS

4.1.1 Beschrijving

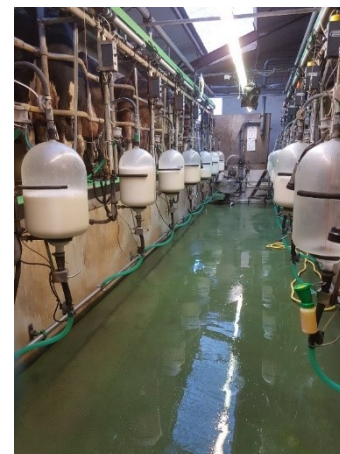
GroeneWoudGAS is een duurzaam initiatief van melkveehouder Van Genugten VOF in Sint-Oedenrode. De initiatiefnemer is voornemens een biovergister te bouwen om rundveemest uit de directe omgeving om te zetten in gas. Met een dergelijke installatie wordt beoogd jaarlijks 750 huishoudens uit Sint-Oedenrode van gas te voorzien. Daarnaast wil de initiatiefnemer een educatiecentrum realiseren. Plan is om dit gebouw uit duurzaam hout van het GroeneWoud te bouwen en bezoekers een inkijkje te geven in het productieproces van energie uit koemest. Belangrijke partners

⁷ <http://www.boerderij.nl/Rundveehouderij/Nieuws/2016/8/Melkveehouder-mag-biogasinstallatie-blijven-exploiteren-2857864W/>

zijn Van der Velden B.V (handelskweker van potplanten) en de Van Kaathovengroep (specialist op het gebied van het verwerken van reststromen uit de voedingsindustrie).

Het oorspronkelijke idee om de mest in te zetten als energiebron stamt uit 2008. Na het aanvragen van een vergunning en subsidie via de SDE+ regeling is het project rond 2012 vast te komen zitten. Een groep omwonenden heeft zich in deze periode georganiseerd in de Stichting Tegengas en is een gerechtelijke procedure begonnen tegen het initiatief.

De bezwaarmakers vrezen geurhinder en gezondheidsrisico's. Sindsdien zit het initiatief vast in langlopende gerechtelijke procedures. Zo heeft de Stichting Tegengas in 2014 het college van het toenmalige Sint-Oedenrode verzocht de vergunning in te trekken. De raad van state heeft in 2016 de bezwaren van de Stichting Tegengas verworpen⁸, waarna de oorspronkelijke vergunningen zijn goedgekeurd. De provincie heeft echter in de zomer van 2017 de vergunningenverlening weer teruggedraaid, op grond van de natuurbeschermingswet⁹ en het landelijke Programma Aanpak Stikstof (PAS). De initiatiefnemer is tegen dit besluit in beroep gegaan. Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant heeft vervolgens in

Bron: [twitter.com @frankrooi](https://twitter.com/frankrooi)

⁸ https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/zoeken-in-uitspraken/tekst-uitspraak.html?id=88626&summary_only=

⁹ <https://www.bd.nl/sint-oedenrode/plan-mestvergister-rooi-opnieuw-vertraagd~a5bdfc4a/>

december 2017 zich uitgesproken, op basis waarvan de originele vergunning wel weer verleend is.¹⁰ Momenteel loopt er nog de planschadezaak tegen het initiatief, ten gevolge van wijzigingen in het bestemmingsplan. Ze hebben meerdere keren onderzoek laten verrichten door een extern bureau, daarbij zijn geen aanwijzingen gevonden dat de plannen van GroeneWoudGAS nadelige effecten hebben voor de omwonenden. Tijdens het laatste externe onderzoek is er wél aan het licht gekomen dat er een kleine kans is op geuroverlast voor omwonenden. Naar aanleiding van deze bevinding is er met een expertteam aan de slag gegaan om de installatie volledig emissieloos te ontwerpen.

4.1.2 Aansluiting bij duurzaamheidsbeleid en relatie met de gemeente

De biovergister maakt deel uit van twee onderdelen van duurzaamheid: energie en afval en grondstoffen. Dergelijke initiatieven van landbouwbedrijven en melkveehouders kunnen bijdragen aan het opnieuw gebruiken van reststromen, waarmee energie voor huishoudens in de gemeente kan worden opgewekt. De gemeente heeft tot nu echter nog geen visie over landbouw en duurzaamheid in zijn beleid opgenomen.

De initiatiefnemer geeft aan dat de relatie met de gemeente goed is. Bij onderdelen waar de gemeente in beeld is geweest is de samenwerking uitstekend verlopen. De melkveehouderij heeft goed contact met medewerkers van de gemeente op het gebied van duurzaamheid. Deze zijn ook goed op de hoogte van de situatie van de veehouder en de stichting. Een commissie zal zich buigen over de zaak, waarna het waarschijnlijk is dat de gemeenteraad ook een uitspraak zal moeten doen over het toekennen of afwijzen van de planschade.

¹⁰ <http://www.boerderij.nl/home/nieuws/2017/12/vergunning-voor-mestverwerker-sint-oedenrode-226827E/>

4.1.3 Succes en faalfactoren

Het initiatief kon in het voorstadium snel gebruik maken van de SDE+ regeling en leunen op het netwerk in de gemeente Meierijstad (met name de Van Kaathovengroep). Het initiatief werd belemmerd door de gerechtelijke procedures door de Stichting Tegengas en de bemoeilijking bij de vergunningverlening door de provincie.

Initiatief	GroeneWoudGAS
Locatie	Sint-Oedenrode
Categorie	Energie / Afval & Grondstoffen
Volwassenheid initiatief	Nog niet begonnen. De initiatiefnemer hoopt na uitspraak over de planschade de biovergister te kunnen bouwen.
Succesfactoren	• Subsidiering middels SDE+ regeling • Sterk netwerk in de gemeente met kennis over verwerken van reststromen
Faalfactoren	• Belemmeringen door procedures omtrent vergunning verstrekking • Langslepende procedures door tegenstanders van het initiatief • Veel vergaderingen in netwerken en dit niet omzetten in actie
Mogelijke rol van de gemeente:	Facilitator: • Het versneld oppakken van planschadeprocedures. Netwerker • Het peilen van duurzame initiatieven op het gebied van landbouw en melkveehouderij
Mogelijke rol van de raad	• Beoordeling leveren over planschadeprocedure • Uitspraak doen over duurzame initiatieven en mogelijke conflicten met bewoners en belangenverenigingen in relatie tot (lange termijn) duurzaamheidsdoelstelling gemeente Meierijstad

4.2 Mastazonneweide

4.2.1 Beschrijving

Drie ondernemers willen in de Mastadriehoek (gelegen tussen de Nijnselseweg en de A50) een zonnepark aanleggen. Met het zonnepark zou energie opgewekt kunnen worden voor ca. 2000 huishoudens (oftewel 7 GWh). Daarnaast willen de initiatiefnemers op het terrein ook een educatief centrum opzetten. Bezoekers kunnen hier informatie vinden over het gebruik van groene energie, maar ook praktische informatie over de installatie van zonnepanelen op daken en grond. De ondernemers hebben in januari 2018 een plan ingediend bij de gemeente om een vergunning aan te vragen.

De ondernemers bestaan uit Solisplan, Bosbes en Mastaanhangwagens. Solisplan heeft de afgelopen jaren meerdere PV-systemen geïnstalleerd voor bedrijven en particulieren. De onderneming zorgt voor het ontwerp, installatie en de organisatie van de financiering. De initiatiefnemers hebben aangegeven twee jaar geleden plannen te hebben gehad om op een andere locatie een zonnepark aan te leggen. Dit plan is vastgelopen bij het aanvragen van de vergunningen, waarna de ondernemers zich op andere mogelijkheden voor zonne-energie hebben gericht.

Deelname aan andere initiatieven in de regio

Solisplan installeert PV-systemen voor inwoners en ondernemers en heeft bij honderden projecten in de regio zonnepanelen geïnstalleerd. De installaties worden op diverse manieren gefinancierd, zoals crowdfunding of SDE+ regeling. In de projecten kunnen bewoners aansluiten als afnemer van energie, maar ook deelnemen als investeerder.

Motivatie voor de initiatiefnemers is onder andere de verduurzaming van energieopwekking in de regio. Aangegeven wordt dat mensen niet bekend

Bron: maps.google.com

zijn met hoe energie wordt opgewekt en wat de gevolgen van 'grijze' stroom zijn. Daarnaast spelen financiële overwegingen een belangrijke rol voor klanten die zonnepanelen willen installeren. Potentiele klanten zijn veelal geïnteresseerd welke besparing dan wel opbrengst de zonnepanelen leveren.

4.2.2 Aansluiting met duurzaamheidsbeleid, relatie met de gemeente en succes en faalfactoren

Het plan en de aanvraag voor vergunningen ligt nu bij de gemeente. Aangegeven wordt dat proces helderder en duidelijker aan de initiatiefnemers kan worden gecommuniceerd. De initiatiefnemers geven aan 'hun nek uit te steken' en ook vragen vanuit andere bewoners en bedrijven te krijgen. Daarom is het belangrijk dat zij zelf ook helder kunnen communiceren wat lukt en wat niet. De gemeente heeft aangegeven ernaar te streven binnen 8 weken te reageren op het plan van de initiatiefnemers en dat het bestemmingsplan voor de Mastadriehoek gewijzigd moet worden. De eerste reactie van de gemeente was positief, maar het contact is sinds de

aanvraag verminderd. De ondernemers nemen zelf het initiatief in het contact met de gemeente door veelvuldig te bellen en te mailen.

De financiële aspecten zijn met name voor bedrijven belangrijk in hun overwegingen te kiezen voor het opwekken of leveren van zonne-energie. Daarbij wordt aangegeven dat de klanten uit twee groepen bestaan. Aan de ene kant is er de groep die positief tegenover zonnepanelen staat en deze graag wil installeren. Aan de andere kant is er de groep die niet erg bekend is met zonne-energie of hier nog geen interesse in heeft. Er kan volgens de initiatiefnemers nog voldoende gedaan worden aan bewustwording onder de bedrijven die nog niet bekend zijn met de mogelijkheden van zonne-energie.

De initiatiefnemers geven aan dat bij een langdurige en ondoorzichtige procedure er een risico is dat het enthousiasme afneemt. Graag zien ze een snelle en heldere procedure waarbij de verwachtingen vanuit de gemeente duidelijk zijn, zodat de initiatiefnemers weten waar ze aan toe zijn. Indien de gemeente het bestemmingsplan niet kan wijzigen, horen de initiatiefnemers dat graag ook tijdig, zodat zij hun energie aan andere projecten kunnen geven. Verwachtingenmanagement, communicatie, helderheid en transparantie zijn daarom van belang in deze en verdere fase van het initiatief.

Initiatief	Mastazonneweide
Locatie	Sint-Oedenrode
Categorie	Energie
Volwassenheid initiatief	Voorstadium. De plannen zijn bij de gemeente aangeleverd
Succesfactoren	• Een snelle en transparante procedure bij het verstrekken van vergunningen. • Een duidelijk kader en spelregels voor de initiatiefnemers, zodat zij zich kunnen richten op projecten waar de mogelijkheden tot het plaatsen van zonnepanelen het grootst is. • Voldoende mogelijkheden (grond, daken en bedrijvigheid) voor het installeren van zonnepanelen en het afnemen van energie). • Veel burgers en bedrijven die 'graag willen.' • Enthousiasme bij alle partijen.
Faalfactoren	• Langdurige en niet transparante aanvraagprocedures. • Duidelijke kaders en spelregels vanuit de gemeente. • Duidelijke communicatie en verwachtingenmanagement vanuit de gemeente. • Onbekendheid met mogelijkheden zonne-energie bij deel van bedrijven en bewoners in de gemeente.
Mogelijke rol van de gemeente:	Facilitator: • Het versneld oppakken van aanvraagprocedures en wijzigingen in bestemmingsplannen. Facilitator / Netwerker • Bewustwording creëren bij groep bedrijven en bewoners die nog niet bekend is met de mogelijkheden van zonne-energie.
Mogelijke rol van de raad	• Aandringen op verbeteren en versnellen aanvraagprocedure wijziging bestemmingsplan. • Toezien op het vertalen van beleid (duurzaamheidsdoelstellingen) naar de praktijk.

4.3 Houtindustrie Schijndel

4.3.1 Beschrijving

De Houtindustrie Schijndel is een houtbewerkingsbedrijf, gelokaliseerd langs de Zuid-Willemsvaart en de N279 bij Schijndel. Bij het bewerken van het hout komen verschillende soorten houtresten vrij. Deze reststromen worden gebruikt om energie op te wekken, middels een Bio-wkk installatie (bio-warmtekrachtkoppeling). De opgewekte energie wordt gebruikt voor het verwarmen van de eigen gebouwen en leveren van energie voor de verschillende productie en bewerkingsprocessen. Het overschot aan energie wordt via Vandenbron en de Energie Coöperatie Schijndel verkocht aan particulieren.

De energie-installatie draait al sinds 1997, waarbij sinds 2015 energie via de Energie Coöperatie Schijndel aan de markt wordt aangeboden. De installatie heeft een elektriciteitscapaciteit van 8,4GWh per jaar. De hoeveelheid opgewekte elektriciteit is vergelijkbaar met het jaarlijkse energieverbruik van 2.400 Nederlandse huishoudens.

Het familiebedrijf heeft in 2016 3.104 zonnepanelen laten plaatsen op de daken van de verschillende loodsen. De zonnepanelen bij de houtbewerker worden geplaatst met SDE+-subsidie uit 2014. De zonnepanelen kunnen jaarlijks 750.000 kWh opwekken (vergelijkbaar met het jaarlijkse elektriciteitsverbruik van 215 huishoudens). Momenteel wordt de energie uit deze zonnepanelen nog niet vermarkt. Daarbij bekijkt de Houtindustrie momenteel of er op acht andere gebouwen en een veldje naast enkele loodsen ook zonnepanelen geplaatst kunnen worden.

Bron: mooschijndel.nl

4.3.2 Aansluiting bij duurzaamheidsbeleid en relatie met de gemeente

De Houtindustrie heeft aangegeven dat de keuze om zelf energie op te wekken 'niet meer dan logisch is'. Het gebruiken van reststromen voor het opwekken van energie is in de eerste plaats een financiële overweging geweest, waarbij de kosten voor productieprocessen verlaagd zijn.

De Houtindustrie heeft een vaste contactpersoon (de accountmanager) bij de gemeente. De relatie met de gemeente wordt omschreven als goed.

In het contact met de gemeente geeft de initiatiefnemer aan "niet bijzonder betrokken te zijn" maar bijvoorbeeld wel aanwezig is geweest bij een "energietransitieoverleg", waar onder andere de Rabobank aanwezig is geweest: "je merkt dat er veel enthousiasme is door alle partijen. Echter is het niet duidelijk wie wat doet. Het heeft ook een vrijblijvend karakter. Als ondernemer wil je graag duidelijkheid, zodat je je eigen plannen kan maken, je weet bij wie je moet zijn als je iets nodig hebt en zo je plannen kan

realiseren. Zorg ook dat je snel over kan tot actie en blijf niet te lang in overleggen hangen, dat haalt het enthousiasme eruit."

Op de vraag wat de gemeente kan betekenen voor dergelijke initiatieven, wordt vooral gewezen op het verstrekken van financiële middelen en het verstrekken van vergunningen: "de wil om zelf energie op te wekken is er bij veel partijen, maar de eerste drempel is toch het financiële plaatje. Op het moment dat er geld is, zijn bedrijven slim genoeg om dit zelf op te pakken."

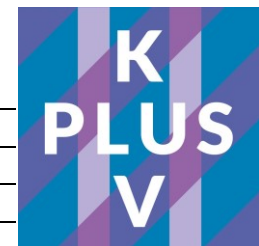
4.3.3 Succes- en faalfactoren

Volgens de Houtindustrie zijn er een aantal factoren geweest die voor slagen van het initiatief hebben gezorgd: financiële mogelijkheden, het beschikken over de juiste vergunningen en de lokale relaties om de energie te kunnen vermarkten. Het bewustzijn over duurzaamheid is daarbij niet een bepalende factor geweest: "pas sinds een tiental jaren spreekt men steeds meer over duurzaamheid, terwijl wij dit al 20 jaar geleden financieel en bedrijfsmatig logisch vonden". Er wordt daarbij aangegeven dat als andere partijen ook dergelijke initiatieven willen starten, ze dit "vooral moeten *doen*" en "niet te lang moeten stilstaan bij vragen als: wat is mijn terugverdientijd?" De energiecentrale en zonnepanelen hebben volgens de initiatiefnemers sinds de eerste dag besparingen opgeleverd en zijn daarmee sinds de eerste dag succesvol.

Daarnaast is het aanvragen van de vergunningen voor het installeren van de zonnepanelen een factor geweest. Voor het veldje naast het terrein zal het bestemmingsplan gewijzigd moeten worden: "als de gemeente wil dat er wat gebeurt, zal deze zelf verantwoordelijkheid moeten nemen". Hier is bijvoorbeeld gewezen op de ODBN (Omgevingsdienst Brabant Noord). Er wordt aangegeven dat er "strenger toezicht wordt gehouden. Juist als de gemeente wil dat er duurzame initiatieven ontspringen, dan zal dit ook moeten doorwerken bij de partij die toezicht houdt en handhaaft: als de

gemeente duurzaam wil zijn, dan moet je kijken hoe je het samen met bedrijven oplost".

Initiatief	Houtindustrie Schijndel
Locatie	Schijndel
Categorie	Energie / Afval & Grondstoffen
Volwassenheid initiatief Volwassen (20+ jaar)	
Succesfactoren	• Ter beschikking stellen van financiële middelen ("trekkersrol door de overheid") • 'Overgaan op actie' en risico nemen. • Helderheid en duidelijkheid • Zie bedrijven als klanten en trek samen op. In de praktijk is dit bijvoorbeeld het meedenken bij toezichthouden en handhaven en bij het verstrekken van vergunningen
Faalfactoren	• Belemmeringen door regelgeving en bestemmingsplannen • Gebrek aan duidelijkheid en blijven hangen in overleggen
Mogelijke rol van de gemeente:	Facilitator: • Verstrekken van financiële middelen • Meedenken en pragmatische insteek bij toezicht en handhaving • Aanpassen bestemmingsplannen Toeschouwer: • Ruimte laten aan initiatief
Mogelijke rol van de raad	• Verkennen van mogelijkheden van verstrekken van financiële middelen door de gemeente • Bij vaststellen bestemmingsplan rekening houden met vervolg initiatief

4.4 Verspillingsfabriek

4.4.1 Beschrijving

In 2016 is De Verspillingsfabriek is gestart als voedselproducent. Het bedrijf maakt onder andere soepen, sauzen, compotes en maaltijdcomponenten op basis van verspilde producten en reststromen van andere bedrijven in de keten. Naast het maken van voedselproducten, wordt de locatie waarin de Verspillingsfabriek is gevestigd ook gebruikt als 'hub' voor kennis en expertise, bijeenkomsten en events op het gebied van hergebruik van reststromen en duurzaamheid. De Verspillingsfabriek is gehuisvest in een gerenoveerd fabriekspand in Veghel.

Bob Hutten is met het initiatief begonnen nadat zijn cateringbedrijf 'Hutten' zich ging richten op het verminderen van eigen afval- en reststromen. De verspilling van voedsel in het cateringbedrijf is teruggedrongen van 23% naar 8,1%. Bij het verminderen van de eigen stromen is de cateringmarkt bekeken, of daar ook gebruik gemaakt kon worden van reststromen. Daaruit bleek dat de verschillende bedrijven in de keten, zoals telers, tuinders, veilingen en producenten, rest- of bijstromen hebben. Ook bij het produceren van (kant en klare) producten voor de retail (supermarkten) is er sprake van verspilling. Voorbeeld hiervan zijn

Bron: deverspillingsfabriek.nl

de topjes van tomaten, die ongeschikt zijn voor maaltijdsalades, overblijfselen van paprika's die in voorverpakte satéprikkers verkocht worden, of kromme courgettes die vanwege regelgeving niet in de schappen belanden.

Stapsgewijs kreeg de initiatiefnemer een beter beeld van de markt en levering van restproducten en -stromen. Na een impactlening van de Rabobank is de Verspillingsfabriek gestart in 2016. Momenteel wil de Verspillingsfabriek zijn business-case sluitend maken en de komende jaren doorgroeien.

4.4.2 Relatie met de gemeente

De relatie met de gemeente is goed en er wordt samengewerkt bij evenementen in het kader van duurzaamheid. In de maand maart zijn er bijvoorbeeld allerlei evenementen geweest in het kader van de 'Maand van de verspilling'. Alle scholen uit Meierijstad zijn op bezoek geweest en er acties geweest waar kinderen recepten konden bedenken, waarbij de wethouder als jurylid in de finale optrad. Op deze punten is het contact met de gemeente erg goed.

Daarnaast probeert de Verspillingsfabriek zijn business-case sluitend te maken en zijn eigen bedrijfsvoering te verduurzamen, bijvoorbeeld door het gebruik van zonnepanelen of gebruik van restwarmte van andere bedrijven. Het is voor de Verspillingsfabriek momenteel niet helder wat de gemeente precies kan betekenen in een doorgroei en verduurzaming van het bedrijf.

De gemeente kan ook informatie bij de Verspillingsfabriek ophalen. De activiteiten van de Verspillingsfabriek of het businessmodel kunnen andere bedrijven inspireren. Ook kunnen andere bedrijven leren van de huisvesting in een gerenoveerd fabriekspand. De gemeente kan kennisuitwisseling met

andere bedrijven stimuleren, om zo verduurzaming van andere bedrijven te stimuleren.

De politiek moet de ambities van de gemeente op het gebied van duurzaamheid vastleggen en vasthouden aan de ambities in de komende jaren. Indien er belangenverschillen zijn tussen initiatieven, is het aan de politiek om deze verschillen te overbruggen.

4.4.3 Succes en faalfactoren

De Verspillingsfabriek probeert de komende jaren door te groeien. Er is op dit moment een gunstige marktontwikkeling. Tegelijkertijd zijn de lokale telers (in Meierijstad) niet allemaal in het vizier, terwijl hier veel potentie ligt. Bij veel telers zijn al afspraken met afnemers elders uit het land.

Initiatief	Verspillingsfabriek
Locatie	Veghel
Categorie	Voeding/Afval & Grondstoffen
Mogelijke rol van de gemeente:	Facilitator: • Het organiseren van evenementen in samenwerking met de verspillingsfabriek • De gemeente kan meer faciliteren op het gebied van duurzame energie, als aanspreekpunt met informatie voor bedrijven Netwerker • Partijen met elkaar verbinden, met name voedselbedrijven en agrariërs in de regio
Volwassenheid initiatief	De verspillingsfabriek bestaat 3 jaar. Momenteel wil het initiatief doorgroeien.
Succesfactoren	• Marktontwikkelingen • Sterk netwerk in het gehele land met partijen over het verwerken van reststromen
Faalfactoren	• Lokale marktpartijen zijn al aangesloten bij andere gelijksoortige initiatieven
Mogelijke rol van de raad	• Politieke ambities op het gebied van duurzaamheid vastleggen • Inspringen bij belangenverschillen

5 Het bevorderen van duurzaamheid: Aanknopingspunten voor het stimuleren van maatschappelijk initiatief

In dit hoofdstuk gaan we in op de rol van de raad. De bevindingen uit de vorige hoofdstukken worden aangevuld met de informatie vergaard uit de sessie met de raad. In paragraaf 5.1 en 5.2 worden de resultaten beschreven die betrekking hebben op de raad. In paragraaf 5.3 gaan we in op de behoeften van initiatieven. Paragraaf 5.4 gaat in op kansrijke onderwerpen voor het aanjagen van verduurzaming met maatschappelijk initiatief.

5.1 Informatie aan en sturing door de raad

De raad wordt op verschillende manieren geïnformeerd over het duurzaamheidsbeleid. De gemeente heeft een niet uitputtende lijst van raadsinformatiebrieven aangeleverd (een overzicht is te vinden in bijlage 1). Momenteel stuurt de raad nog op *case by case* basis. Het Mijlpalen document biedt in principe de kaders voor het duurzaamheidsbeleid. Omdat er nog geen uitgewerkt duurzaamheidsbeleid in de gemeente is, is het nog niet mogelijk om op basis van een uitgewerkte langetermijnvisie te sturen. Er zijn wel bijeenkomsten georganiseerd met initiatiefnemers, waarbij ook raadsleden aanwezig zijn geweest. Zodoende heeft de raad wel enig zicht op wat er in de gemeente speelt, maar is input van initiatieven nog niet structureel in planvorming vastgelegd.

Het college heeft de raad geïnformeerd middels een RIB in november 2017. Hiermee wordt de stand van zaken met betrekking tot klimaatneutraliteit weergegeven.

5.2 Ervaringen gemeenteraad met burgerparticipatie

Op 1 februari hebben KplusV en de Rekenkamercommissie een sessie met vertegenwoordigers uit de raad georganiseerd. Hierbij is ingegaan op de

veranderende rol van de raad bij burgerparticipatie en zijn er een aantal stellingen aan de raad voorgelegd. Op basis van deze stellingen is het gesprek aangegaan, waarbij is ingegaan op de vraag: hoe gaan we als raad met duurzame initiatieven om?

Samenwerking met inwoners, organisaties en bedrijven vindt vaak ad hoc en niet op systematische wijze plaats. Er is (door gebrek aan beleid op het gebied van participatie en duurzaamheid) nog geen stapsgewijze of systematische aanpak voor participatietrajecten op het gebied van duurzaamheid. Tegelijkertijd zien we dat de raad weinig ervaring heeft met burgerparticipatie.

Het belang van het betrekken van duurzame initiatieven wordt echter door een meerderheid van de aanwezige raadsleden ingezien en onderschreven. De aanwezige raadsleden lijken overwegend positief te staan tegenover het betrekken van burgers en initiatieven in planvorming.

Daarbij worden wel kanttekeningen gemaakt en aangegeven dat er risico's zijn. Het kan zo zijn dat de raad tegen een initiatief stemt, vanwege kaders en regelgeving of omdat de raad een bepaalde afweging moet maken. Hoe houdt de raad burgers in een dergelijke situatie betrokken en schrik je ze niet af?

Bovendien is de raad zoekende naar zijn rol en welke kennis er is onder de initiatieven over de werkzaamheden van de raad (en hoe politieke besluitvorming over het algemeen werkt).

5.3 Behoeften initiatieven en duurzaamheidsbeleid

In deze paragraaf wordt kort ingegaan op een aantal thema's die regelmatig bij de gesprekken met medewerkers en initiatiefnemers terugkeren. De raad kan rekening houden met deze thema's bij een verdere invulling van het duurzaamheidsbeleid.

Behoeftte aan duidelijke ambities en als gemeente en raad aan deze ambities vasthouden

Momenteel is er nog geen beleidskader duurzaamheid in Meierijstad. Het gebrek aan beleid en concrete doelen zorgt ervoor dat er bij initiatieven onduidelijkheid is over wat de gemeente op het gebied van duurzaamheid beoogt. Helderheid verschaffen op dit gebied zorgt ervoor dat initiatieven weten waar ze aan toe zijn en waar ze ondersteuning door de gemeente kunnen verwachten.

Helderheid omtrent regelgeving en werkzaamheden gemeenten

Initiatieven zullen vrijwel altijd worden geconfronteerd met regelgeving die wordt gehandhaafd door de gemeente. Denk aan bouwvergunningen voor zonnepanelen of installaties, of aan het wijzigen van bestemmingsplannen. Door helderheid te verschaffen omtrent regels waar initiatieven tegenaan kunnen lopen, weten initiatiefnemers beter wat ze kunnen verwachten. Het kan zomaar zijn dat een initiatief niet door kan gaan of dat initiatieven zich moeten aanpassen aan wet- en regelgeving. Dit kan belemmerend werken. Door helderheid te verschaffen wat 'wel en niet mogelijk is', wat het uitgangspunt van de gemeente is, transparant en snel te communiceren en processen te stroomlijnen, krijgen initiatieven de ruimte om zich te ontplooiën.

Helderheid omtrent instrumenten

Meerdere malen is door de initiatieven aangegeven dat het niet duidelijk is waarvoor zij naar de gemeente kunnen: kan de gemeente ze doorverwijzen naar andere mogelijke samenwerkingspartners? Kan de gemeente subsidie verstrekken op het gebied van duurzaamheid? Welke stappen kan een bedrijf nemen om te verduurzamen? Door duidelijk te communiceren wat inwoners, organisaties en bedrijven van de gemeente kunnen verwachten en waar ze moeten zijn om te verduurzamen, kunnen zij makkelijker stappen ondernemen. Denk hierbij aan:

- Goede communicatie op de website van de gemeente, waarin de mogelijkheden voor verduurzaming voor inwoners en bedrijven worden uiteengezet, met doorverwijzingen naar relevante samenwerkingspartners.
- Accountmanagers die bedrijven die willen verduurzamen goed informeren over de mogelijkheden en dit communiceren aan bedrijven.
- Actief benaderen van bedrijven om verduurzaming aan te jagen.

Een goed onderhouden netwerk

In de gemeente Meierijstad zijn diverse organisaties waar inwoners, bedrijven en organisaties naartoe kunnen met vragen omtrent verduurzaming. Denk aan de POM, Energie Coöperatie Schijndel en de Verspillingsfabriek. Doorlopend overleg en afstemming met deze partijen houdt het netwerk warm.

Het netwerk is van cruciaal belang bij het behalen van de ambities. Zorg in het onderhoud van het netwerk dat de partijen voldoende in staat zijn bij te dragen aan het beleid. Wordt er gecommuniceerd dat inwoners zich bij een energiecoöperatie kunnen aansluiten voor groene stroom, dan is het ook van belang dat deze energiecoöperatie beschikt over de middelen om dit daadwerkelijk te doen (de Energie Coöperatie Schijndel heeft bijvoorbeeld aangegeven een tekort aan capaciteit te hebben om de ambities waar te

maken). Door dergelijke problemen te signaleren en af te stemmen hoe dit op te lossen, worden samenwerkingspartners in staat gesteld bij te dragen aan het behalen van de ambities.

5.4 Aanjagen verduurzaming met maatschappelijk initiatief: Kansrijke onderwerpen

Op basis van het duurzaamheidsportret en de onderzoeksactiviteiten, zijn er een aantal onderwerpen geselecteerd die mogelijk kansrijk zijn om verduurzaming aan te jagen en waarbij maatschappelijk initiatief essentieel is. Deze onderwerpen zijn geselecteerd op basis van de volgende criteria:

- De score van het onderwerp in het duurzaamheidsportret.
- De doelen zoals geformuleerd in het document 'Mijlpalen van Meierijstad' (zie hiervoor ook de rapportage van Telos).
- De aanwezige organisaties en initiatieven in de gemeente Meierijstad (zoals weergegeven in hoofdstuk 3).
- De invloed die inwoners, organisaties en bedrijven kunnen uitoefenen op deze onderwerpen.

Energie: elektriciteitsverbruik huishoudens

Uit het duurzaamheidsportret blijkt dat de gemeente relatief laag scoort op het energieverbruik van huishoudens. In het 'Mijlpalen-document' blijkt dat de gemeente voornemens is in te zetten op het stimuleren van energie neutrale gebouwen en renovatie en afspraken met woningbouwcoöperaties. Ook wil de gemeente woningisolatieprojecten stimuleren. Diverse partijen hebben tijdens de gesprekken aangegeven niet goed te weten waar ze moeten zijn om huizen te verduurzamen.

De gemeente kan bekijken hoe de ambities geconcretiseerd kunnen worden en in de uitvoering vorm kunnen krijgen. Het betrekken van maatschappelijke partners en inwoners is hierbij van cruciaal belang, omdat de gemeente deze ambities niet alleen waar kan maken.

In een participatietraject kan worden bekeken hoe dit verder vorm wordt gegeven. De gemeente kan zich door diverse partijen laten raadplegen hoe dit probleem het effectiefst kan worden aangepakt. Dit kan door interviews af te nemen bij samenwerkingspartners en bijvoorbeeld een enquête of inspraakavond voor (inwoners)verenigingen te organiseren. Zodoende kan de gemeente toetsen welke instrumenten kunnen worden ingezet om elektriciteitsverbruik terug te dringen (zoals bijvoorbeeld een communicatieplan of energieloket, de subsidieverordening gericht op het terugdringen van energieverbruik en afspraken met woningbouwcoöperaties). Ook kan de gemeente bekijken vanuit welke rol (opdrachtgever, faciliterend, netwerkend of toeschouwend) dit probleem het effectiefst kan worden aangepakt.

Mogelijk te betrekken samenwerkingspartners zijn:

- Platform Ondernemend Meierijstad (met kennis van lokale installateurs en bedrijven die zich kunnen inzetten).
- Lokale ondernemers en installateurs.
- Energie Coöperatie Schijndel.
- Woningbouwcoöperaties.
- Inwoners(verenigingen).

Energie: zonnepanelen en windenergie

Uit het duurzaamheidsportret blijkt dat de gemeente gemiddeld scoort op het gebruik van zonnepanelen. Tegelijkertijd zijn er verschillende initiatieven op dit gebied (Energie Coöperatie Schijndel en de Mastazonneweide). De ambitie vanuit het Mijlpalen-document is het stimuleren van energieopwekking met zonnepanelen. Net als bij het vorige punt kan de gemeente kijken welke partijen hier een rol in kunnen spelen, waar de behoefte bij de inwoners ligt en wat er nodig is om energieopwekking met betrekking tot zonnepanelen te stimuleren. In de gesprekken kan ook worden bekeken welke belemmeringen (regelgeving of weerstand vanuit

inwoners) het plaatsen van zonnepanelen kent. De gemeente kan zich laten adviseren door partners en bekijken welke partijen een rol kunnen spelen.

Mogelijk te betrekken samenwerkingspartners zijn:

- Platform Ondernemend Meierijstad (met kennis van lokale installateurs en bedrijven die zich kunnen inzetten).
- Lokale ondernemers en installateurs.
- Energie Coöperatie Schijndel.
- Inwoners(verenigingen).

Daarnaast scoort de gemeente op het gebied van windenergie zeer laag. Het plaatsen van windmolens op de gemeentelijke grond is geen sinecure. Indien de gemeente in het beleidskader ambieert om energieneutraal te zijn (op middellange of lange termijn), is het wel van belang te bezien in hoeverre windenergie hier een rol kan spelen¹¹. Input vanuit verschillende partijen (in een raadplegende vorm) kan bijdragen aan het bepalen van een strategie op dit gebied.

Afval

Uit het duurzaamheidsportret blijkt dat de scores op het gescheiden inzamelen van gft en OPK (oud papier en karton) te verbeteren zijn. Gezien de ambities (beter scheiden en behalen VANG-doelstellingen, belonen van gedrag en stappen zetten naar een circulaire economie) zijn hier enkele aanknopingspunten voor een participatietraject. OPK wordt in Meierijstad ingezameld bij verenigingen en basisscholen. Gft wordt in de gemeente gescheiden ingezameld. Dergelijke inzamelsystemen hebben over het algemeen een positief effect op het scheidingspercentage.

¹¹ In 2016 heeft de gemeente Veghel onderzoek laten uitvoeren naar het plaatsen van windenergie op industrieterreinen.

De gemeente kan bekijken in hoeverre zij extra kan inzetten op het gescheiden inzamelen. De gemeente heeft hierbij een aantal opties: het verhogen van de inzamelfrequentie in het centrum van Veghel, financiële prikkels introduceren voor verenigingen voor de inzameling van OPK, palletisering van de harde tuinfractie (takken e.d. die worden omgezet in pallets die vervolgens worden gebruikt of verbrand voor energie) of composteringsinitiatieven¹² (waarbij groente- en fruitafval wordt ingezameld, gecomposteerd en bijvoorbeeld over akkers kan worden gestrooid). Gft-afval mag in Nederland alleen commercieel worden ingezameld door afvalinzamelbedrijven, waarmee er ruimte is voor initiatieven vanuit de samenleving.

Middels een participatietraject kan bekeken worden hoe de gemeente zijn ambities verder kan verwezenlijken. Mogelijk te betrekken partijen zijn:

- Afvalinzamelaar.
- Lokale basisscholen en verenigingen die OPK inzamelen.
- De Verspillingsfabriek.
- Initiatieven als Stadswormerij (ter verkenning van de mogelijkheden).

Infrastructuur en bereikbaarheid

Uit het duurzaamheidsportret blijkt dat de score op dit onderwerp verbeterd kan worden. Het aantal schone voertuigen en laadpalen kan verhoogd worden.

Over het algemeen zijn bedrijvigheid en industrie verantwoordelijk voor een groot deel van het afnemen van (grijze) energie en het veroorzaken van uitstoot van broeikasgassen¹³. Er zijn verschillende clusters van bedrijventerreinen in de gemeente en er is een geluid dat de gemeente nog

¹² Stadswormerij is een sociale onderneming die zich richt op het composteren van lokaal ingezameld groente- en fruitafval.

¹³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/36/uitstoot-broeikasgassen-in-2016-licht-gestegen>

niet erg zichtbaar is op het gebied van het verduurzamen van bedrijventerreinen. Wil de gemeente verder verduurzamen, dan verwachten wij dat hier nog veel winst op te behalen is.

Voorbeelden van het verduurzamen van infrastructuur, bereikbaarheid en bedrijventerreinen zijn:

- Een verbeterde verkeersregulatie van en naar bedrijventerreinen. De gemeente scoort hier minder goed op. Mogelijke interventies zijn het hernieuwen van het verkeersbeheersplan, verbeteren doorstroom, het installeren van laadpalen en stimuleren van elektrisch rijden.
- Zonnepanelen op daken.
- Gebruik reststromen (voor bijvoorbeeld energieopwekking).

Een participatietraject op dit gebied kan zich richten op de vraag waar bedrijven behoefte aan hebben: hebben zij de mogelijkheden omtrent verduurzaming in beeld? Wat hebben zij van de gemeente of samenwerkingspartners nodig om te verduurzamen? Zien zij de financiële mogelijkheden op dit gebied? Wat kunnen zij leren van andere initiatieven in de gemeente? Zodoende kan de gemeente input ophalen om dit duurzaamheidsbeleid gericht op bedrijvigheid te concretiseren en verder vorm te geven.

Mogelijk te betrekken partijen zijn:

- Beheerders bedrijventerreinen.
- (grote) industrie en bedrijven.
- Partijen die ervaring hebben opgedaan, zoals T&G groep.
- POM.
- Aannemers en installateurs.
- Accountmanagers van de gemeente.

Intensieve veehouderij: bodem en water

Uit het duurzaamheidsportret blijkt dat de gemeente slecht scoort op de kwaliteit van bodem en water. Een mogelijke verklaring hiervoor is de hoeveelheid landbouw en veehouderij in de gemeente. Opvallend is dat – ondanks het feit dat de gemeente een intensieve landbouw en veehouderij kent – er beleidsmatig (nog) geen doelen op dit gebied zijn geformuleerd. Daarnaast blijkt uit de interviews dat de gemeente spelers in deze sector niet goed in beeld heeft. Tegelijkertijd is er een initiatief als het GroeneWoudGAS, dat mest van vee wil hergebruiken, maar tegen vergunningen en weerstand vanuit inwoners oploopt.

Een traject op dit gebied kan daarom inzicht verschaffen in de vraag wat de gemeente op dit vlak kan doen. Een verkennend traject, waarin (vertegenwoordigers van) landbouwbedrijven en veehouderijen worden geïnterviewd, kan duidelijkheid verschaffen. Op basis van de gesprekken kan de gemeente beslissen in hoeverre zij beleid op dit onderwerp vaststelt en welke initiatieven zij kan aanjagen.

De gemeente kan zich laten adviseren bij het vaststellen van beleid, welke rol zij in dit onderwerp kan spelen en mogelijke interventies zij komende jaren hierop kan uitvoeren.

Mogelijk te betrekken partijen zijn:

- ZLTO.
- Provincie Noord-Brabant.
- GroeneWoudGAS.
- Afnemers (zoals Unilever).
- Inwonersverenigingen.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Bevindingen

De gemeentelijke organisatie, raad en initiatieven vinden de thema's duurzaamheid en participatie zeer belangrijk en onderschrijven dat deze thema's onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Zonder de samenleving kan de gemeente zijn doelstellingen niet halen. De initiatieven moeten andersom weten wat de gemeente beoogt en dienen helderheid te krijgen over de mate waarin zij de ruimte krijgen om zich te ontplooien.

Voor zowel duurzaamheid als participatie geldt dat de eerste stappen genomen zijn. Wij zijn verrast door het aantal en de diversiteit van initiatieven dat in de gemeente te vinden is en het enthousiasme waarmee de initiatiefnemers zich inzetten voor een duurzaam Meierijstad.

Op het gebied van participatie heeft de gemeente de eerste ervaring opgedaan. Er zijn informatie- en inspraakavonden georganiseerd waar inwoners input hebben kunnen leveren op verschillende vormen van beleid. De griffie bekijkt in hoeverre burgerparticipatie verder kan worden ingebed in het besluitvormingsproces van de raad.

Op het gebied van duurzaamheid is door zowel medewerkers van de gemeente als initiatiefnemers aangegeven dat het tijd wordt dat er meer op het onderwerp doorgepakt wordt. Vanuit de gemeente is aangegeven dat de samenwerking met partijen veelal ad hoc tot stand komt en dat er sprake is van het 'plukken van laaghangend fruit'. Door initiatiefnemers is aangegeven dat evenementen en bijeenkomsten rondom duurzaamheid in de gemeente veelal een vrijblijvend karakter hebben.

Dit wordt – mede – veroorzaakt doordat de gemeente net gefuseerd is en dat er op beide onderwerpen nog geen beleidskaders vastgesteld zijn. Door de fusie is de gemeente zich organisatorisch aan het heroriënteren. Ambities zoals geformuleerd in het 'Mijlpalen van Meierijstad' document ('meer duurzaamheid' en 'meer participatie') worden door alle partijen onderschreven, maar blijven abstract: hoe dit de komende jaren wordt opgepakt door de gemeente is nog niet altijd even duidelijk. Voor zowel participatie als duurzaamheid geldt dat deze zich nog in een pril stadium bevinden.

Wij krijgen het signaal dat ook de raad nog erg zoekende is op beide thema's. Met name op het gebied van participatie heeft de raad nog weinig ervaring. Er wordt nog veel gedacht in risico's. Het is echter niet alleen de raad die zoekend is. Wij stellen vast dat de verschillende relevante spelers worstelen met de vraag hoe om te gaan met duurzaamheid en participatie. Er zijn nog geen kaders, uitgangspunten, doelstellingen, processen en rollen in samenwerkingsverbanden vastgelegd. Om de thema's duurzaamheid en participatie naar een volgend niveau te tillen, dienen ambities, doelen en processen verder te worden geconcretiseerd en gestructureerd.

6.1.1 Beantwoording Onderzoeksvragen

Hoofdvraag

Hoe kan de gemeenteraad van Meierijstad lokale initiatieven van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties op het terrein van de ecologische dimensie van duurzaamheid aanjagen, stimuleren en faciliteren?

De bevindingen van de deelvragen over de stand van zaken op het terrein van duurzaamheid (deelvraag 1) zijn opgenomen in het deelrapport van Telos.

Deelvragen

2. Welke lokale initiatieven van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties in de ecologische dimensie van duurzaamheid zijn er in de gemeente Meierijstad?
 - 2.1. Wat zijn de doelen van de initiatieven?
 - 2.2. In welk stadium van volwassenheid bevinden deze projecten zich?
 - 2.3. In hoeverre sluiten de initiatieven aan bij het beleid van de gemeente?

Er zijn in de scan en interviews meer dan 30 initiatieven gevonden in de gemeente. Deze verschillen van samenwerking tussen gemeente en partners, zelfstandige initiatieven van kleine ondernemers en inwoners tot (grote) bedrijven die hun bedrijfsvoering verduurzamen. Qua onderwerpen ligt het accent bij energie, maar op alle dimensies van ecologische duurzaamheid zijn relevante initiatieven gevonden.

Ook in volwassenheid is er een grote diversiteit. Er zijn initiatieven die net gestart zijn, of nog in voorstadium zitten, maar ook initiatieven die al meer dan 20 jaar aan duurzame energieopwekking doen. Relevant voor het beleid is dat jonge initiatieven behoefte hebben te weten waar ze staan: wat is het standpunt van de gemeente op het gebied van duurzaamheid? Welke regelgeving komen de initiatieven tegen? Bij welke vormen van ondersteuning kunnen zij aankloppen bij initiatieven?

3. Wat kunnen we leren van de ervaringen van de lopende initiatieven?
 - 3.1. Wat zijn succes- en faalfactoren bij initiatieven?
 - 3.2. In hoeverre zijn initiatieven ondersteund door de gemeente en de raad?

- 3.3. Hebben initiatiefnemers behoefte aan ondersteuning door gemeente en raad?
Zo ja, op welke wijze?

De initiatieven geven aan dat er sprake is van een sterk lokaal netwerk en dat iedereen elkaar goed weet te vinden. Ook hebben de initiatieven geen moeite om financiering te vinden. Wanneer er contact is met de gemeente (bij evenementen, via de wethouder of accountmanagers) wordt dit contact als prettig ervaren.

De gesproken initiatieven geven aan behoefte te hebben aan duidelijkheid omtrent het beleid, instrumenten die de gemeente kan inzetten en regelgeving. De initiatieven geven aan dat zij graag willen weten wat de ambities van de gemeente op het gebied van duurzaamheid zijn en dat zij graag zien dat de gemeente deze ambities actief uitdraagt. Voor de gemeente is een voorbeeldrol weggelegd. Aangegeven is dat bijeenkomsten omtrent duurzaamheid veelal een vrijblijvend karakter hebben. Er wordt graag gezien dat de gemeente 'de kar trekt'. De initiatieven willen zich graag gesteund voelen door de gemeente en raad, met name als er een (risico op) conflict is.

Regelgeving kan belemmerend werken en de initiatiefnemers willen graag weten waar ze aan toe zijn en niet voor onverwachte verrassingen komen te staan (zoals het afkeuren van aanvragen). Graag zien de initiatiefnemers dat de gemeente transparant is over zijn werkzaamheden en dat processen omtrent aanvragen, vergunningen en wijzigingen van bestemmingsplannen vlot verlopen.

4. Hoe gaat de gemeenteraad van Meierijstad om met dergelijke maatschappelijke initiatieven?
 - 4.1. Hoe vervult de raad zijn kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol?

- 4.2. Hoe signaleert de raad (de vraag naar) initiatieven in de gemeente?
- 4.3. Welke middelen om projecten aan te jagen, te stimuleren en te faciliteren zijn gebruikt?
- 4.4. Hoe wordt de raad door de gemeente geïnformeerd?
- 4.5. Hoe heeft de raad gestuurd?

De raad vervult zijn verschillende rollen op traditionele wijze en heeft weinig ervaring met burgerparticipatietrajecten en bijbehorende werkwijzen.

De raad heeft op het gebied van duurzaamheid nog geen participatietrajecten gestart (vanuit zijn kaderstellende rol) en heeft beperkt zicht op trajecten waarbij wordt samengewerkt met partijen vanuit de samenleving (vanuit zijn controlerende rol). De raad is niet actief op zoek naar initiatieven in de gemeente, maar krijgt informatie hierover binnen via inspraakavonden, het nieuws en vanuit het college en ambtenarij.

De raad kan verschillende stappen ondernemen om initiatieven aan te jagen, te stimuleren en te faciliteren, aansluitend bij de behoeften van de initiatieven (zoals geformuleerd onder onderzoeksvraag 3). Hierbij is het belangrijk om helderheid te verkrijgen op drie terreinen: regelgeving, ambities en doelstellingen van de gemeente en de vraag wat de gemeente kan betekenen voor initiatieven.

Bijlage 1 Bestudeerde documenten

Beleidsdocumenten

- Mijlpalen van Meierijstad 2016-2020.

Raadsvragen, moties en raadsinformatiedocumenten

- Motie participatie en duurzaamheid (PvdA - 06-04-2017). Deze motie is ingetrokken.
- Besluitvorming kaderstelling fairtrade Meierijstad (hamerstuk - 22-06-2017).
- Nieuwvestiging intensieve veehouderij Nijnsel. Vergadering van 13-07-2017 geraadpleegd via: https://channel.royalcast.com/meerijstad/#!/gemeentemeerijstad/20170713_2
- Collegebesluit subsidieaanvraag innovatieve aanpakken fase 2 (26-09-2017).
- Artikel 33 vraag over duurzame herontwikkeling bestaande gebouwen (D66 - 05-10-2017).
- RIB duurzaamheid en energieneutraliteit bijlage Nulmeting energieneutraliteit Meierijstad (versie 27-11-2017) – met bijbehorende brief.

Secundaire Bronnen over participatie

- Oratie hoogleraar Heinrich Winter. Bestuurlijke organisatie en Geschilbeslechting in het sociaal domein. 2014.
- Nico de Boer, Albertine van Diepen en Lucas Meijs, Swingen met lokale kracht Overheden en de netwerksamenleving. 2013.
- Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties. De Doe-Democraties. Nota ter Stimulering van een vitale samenleving. 2013.
- Sherry Arnstein. A ladder of Citizen Participation. 1969.

- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De Raad en Burgerparticipatie, 2010.
- Paul 't Hart. Ambtelijk Vakmanschap 3.0. 2013.
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. Swingen met lokale kracht. 2013.
- Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid. Vertrouwen in Burgers. 2013.
- Raad voor Openbaar Bestuur. Loslaten en vertrouwen. 2013.
- Laarbeek Groeit! Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 Gemeente Laarbeek.

Bijlage 2 Interviews

Gemeente Meierijstad

Albert Notenboom	- Verkeer en vervoer
Edwin Jaspers	- Programmadrager
Erik Koopmans	- Verduurzaming vastgoed
Geert van Etten	- Beleid onderwijs en vastgoed
Harry van Rooijen	- Wethouder
Marian van Weert	- Beleidsmedewerker duurzaamheid
Marieke Zandbergen	- Beleidsmedewerker duurzaamheid
Maryse Slingerland	- Burgerparticipatie
Monique van den Biggelaar	- Afval
Willy van de Geest	- Communicatie

Gesproken samenwerkingspartners

Energie Coöperatie Schijndel (telefonisch)
Platform Ondernemers Meierijstad (telefonisch)
ZLTO (telefonisch)
Kringloop D'n Einder (telefonisch)
Verspillingsfabriek (case)
GroeneWoudGAS (case)
Mastazonneweide (case)
Houtindustrie Schijndel (case)

Bijlage 3 Scan Sociale media & longlist initiatieven

Voor de inventarisatie van de initiatieven zijn de volgende stappen ondernomen. De zoektocht richt zich op een zo breed mogelijk beeld krijgen van initiatieven op de milieu-dimensie van duurzaamheid (of aansluitend bij de terminologie van Telos: het 'ecologisch kapitaal' van de gemeente).

Stappen

De zoektermen zijn gebaseerd op de indeling die Telos hanteert bij het vaststellen van de benchmark. Deze zijn aangevuld met zoektermen bestaande uit thema's en onderwerpen waar initiatieven zich op richten.

Deze zoektermen zijn gecombineerd met de volgende plaatsen:

- Meierijstad
- Veghel
- Schijndel
- Sint-Oedenrode

Zo is er steeds een search uitgevoerd met twee zoektermen:

[onderwerp] + [plek].

De combinaties van zoektermen zijn vervolgens ingevuld op de volgende sites:

- www.twitter.com
- twitter.com/TVSchijndel
- twitter.com/StadkrantVeghel
- www.bd.nl
- www.bndestem.nl
- www.mooischijndel.nl

Voor de longlist is gezocht naar berichten die teruggaan tot 1 januari 2016. Op basis van deze longlist is een analyse uit te voeren: wat zijn de belangrijkste onderwerpen? Wat zijn de voornaamste organisatievormen die de initiatieven gestart zijn? Op basis van deze analyse, gesprekken met medewerkers van de gemeente, de Rkc en de inschatting van KplusV wordt een short-list gemaakt met initiatieven die verder onderzocht worden en voor een gesprek worden uitgenodigd.

Zoektermen

De volgende zoektermen zijn gehanteerd.

- Duurzaamheid
- Duurzaam
- Duurzame energie
- Duurzame initiatieven
- Klimaatneutraal
- CO2
- CO2-neutraal
- Groene energie
- Klimaatadaptatie
- Mitigatie
- Circulaire economie
- Biobased
- Milieu
- Natuurbeheer
- Natuur
- Uitstoot
- Verminderen uitstoot
- Windenergie
- Windmolens

- Windpark
- Zonnepanelen
- Zonnestroom
- Energiecoöperatie
- Postcoderoos
- Isolatie
- Recycling
- Afval
- Afvalloos

- Bodem
 - Bodemsanering
 - Vermesting
 - Stikstof
- Lucht
 - emissie
 - fijnstof
 - stikstofoxiden
- Hinder en calamiteit
 - lichtvervuiling
 - lichtbelasting
 - geluidshinder
- Water
 - kwaliteit water
 - kwaliteit oppervlaktewater
 - grondwater
 - drinkwaterkwaliteit
- Natuur en landschap
 - natuurlijke biodiversiteit
 - biodiversiteit
- Energie
- Afval en grondstoffen

Longlist

De volgende organisaties, initiatieven en nieuwsberichten zijn gevonden.

Organisaties en initiatieven op het gebied van duurzaamheid

Energie coöperaties

- Energie Coöperatie Schijndel
Verenigingen
- Platform Ondernemend Meierijstad
- Sportverenigingen
Woningen en gebouwen
- Area (woningcorporatie)
- Wovesta (woningcorporatie)
- VVE's
Landbouw en voedsel
- ZLTO
- Agrifood
- Fairtrade Werkgroep
- Streekwinkels / Winkels met streekproducten
Burgers / Ondernemingen / Dorp coöperaties
- Houtindustrie
- De Verspillingsfabriek
- Dorp coöperatie Wijbo
- Dorp coöperatie 't Mid
- Dorpsraad Ollan
- Katholieke bond voor Ouderen
- Lokale installatie/ montagebedrijven
Groen / Omgeving
- Dierenweide
- De Groene Jongens / Schaapskudde
- Staatsbosbeheer

- Schaapse Kooi Schijndel
Afval / Grondstoffen / Recycling
- Repair Café
- Stichting Kringloop
- Milieustraten
Water / Lucht
- Industriebedrijven
- Waterschap Aa & Maas
- Waterschap Dommel
Onderwijsinstellingen
- HAS Hogeschool
- TU Eindhoven
- Basisonderwijs / Middelbaar Onderwijs

De medewerkers van de gemeente hebben ook aangegeven welke acties de gemeente onderneemt op het gebied van duurzaamheid. Deze zijn (niet uitputtend):

- Start met pilot verduurzaming eigen gemeentelijk vastgoed.
- Zonnepanelen op dak gemeentelijk vastgoed.
- Duurzame inkoop en aanbesteding.
- Duurzaamheidsaspecten in verbreed gemeentelijk rioleringsplan.
- Prestatieafspraken woningbouwcoöperaties.
- Aanpak verduurzaming huurwoningen door woningbouwcoöperaties.
- Project de Leest (renovatie 100 woningen naar BENG).
- Project stimuleren toepassen spouwmuurisolatie.
- Subsidieverordening verduurzaming bestaande particuliere woningen.
- Taskforce POM.
- Ecco (Energy Community Cooperations).
- Onderzoek kansen Geothermie.
- Duurzame herontwikkeling collegepark Zwijssen.

Nieuwsberichten en algemene ontwikkelingen

Politiek / Besluiten / Raad

'initiatief wethouder VVD duurzame woningen	https://meerijstad.d66.nl/2017/09/22/meerijstad-en-duurzaamheid-wil-nog-zo/
Zonnepanelen Zwijssenpark, raad heeft tegengestemd	https://meerijstad.d66.nl/2017/09/22/meerijstad-en-duurzaamheid-wil-nog-zo/
Motie D66 vrijstelling leges	https://meerijstad.d66.nl/2017/04/06/motie-aangenomen-vrijstelling-leges-energie-neutrale-verbouw/
Raad stemt in met voorstel subsidie verduurzamen woningen	http://mooischijndel.nl/nieuws/7937/37937/gemeenteraad-akkoord-met-subsidie-voor-verduurzamen-woningen

Bijeenkomsten / Lezingen

TedXVeghel, duurzame initiatieven	https://twitter.com/harryvanrooijen/status/873118236304220163
Bijeenkomst met verschillende partijen	http://mooischijndel.nl/nieuws/7930/33236/staatssecretaris-dijkema-brengt-bezoek-aan-meerijstad
Platform ondernemend Meerijstad houdt 31 oktober een bijeenkomst omtrent duurzaam ondernemen	http://www.platformondernemendmeerijstad.nl/vents/pom-bijeenkomst-duurzaam-ondernemen/

Gemeente

Gemeente in zee met Greenwheels	https://www.bd.nl/veghe/gemeente-meerijstad-in-zee-met-greenwheels~a84c64e9/
Gemeente Meerijstad stapt over op groene stroom	http://www.hartvoorschijndel.nl/gemeente-stapt-over-op-groene-stroom
Plaatsing zonnepanelen stadhuis Veghel	https://veghe.nieuws.nl/nieuws/4236/zonnepanelen-op-stadhuis-veghe/
Waterfiltratiesysteem onder markt Veghel	https://www.bd.nl/veghe/blauwe-kratten-onder-de-markt-veghe~a129e4f9/

Plannen

Onderzoek windturbines Veghel	https://www.bd.nl/veghe/onderzoek-windturbines-in-veghe~a55f4d06/
Zonnepark korenstreek	https://www.bd.nl/veghe/energie-van-eigen-bodem-met-zonnepark-korenstreek-in-veghe~a9167fc7/

Overig

Solly systems, zonnepanelen. Eindhoven, <http://mooischijndel.nl/nieuws/7937/37700/schijn-maar-initiatiefnemen-woont-in-Schijndel.-delaar-doet-mee-aan-het-klokhuis-onderneemt-backstage>

Lina-auto van bio composiet, TU Eindhoven <http://mooischijndel.nl/nieuws/7937/36028/eerste-auto-ter-wereld-van-bio-composiet-maakt-proefrit-in-schijndel>

Onze contactgegevens

KplusV

Vestiging Arnhem

Postbus 60055
6800 JB Arnhem
Westervoortsedijk 73
6827 AV Arnhem
T +31 (0)26 355 13 55

Vestiging Amsterdam

Postbus 74744
1070 BS Amsterdam
Science Park 402
1098 XH Amsterdam
T +31 (0)20 669 90 66

E info@kplusv.nl

I www.kplusv.nl

Thema's

Over KplusV

Wie we zijn

Wie betrokken is, wordt betrokken. Dat zien we bij KplusV elke dag. Opdrachtgevers en initiators weten ons te vinden. Voor gedegen adviezen. Voor onze kennis van zowel de publieke sector als het bedrijfsleven. Voor onze ervaring met innovatieve projecten. En voor onze ondernemersmentaliteit. Vaak nemen we zelf het initiatief om partijen bij elkaar te brengen. Want we houden van aanjagen en van resultaat.

Wat we doen

We verbinden mensen en mogelijkheden. Daar zijn we goed in. We laten publieke organisaties en bedrijven excelleren, zodat ze het beste uit zichzelf en elkaar halen. Verbinden als middel, niet als doel. Met als gevolg slimme oplossingen die betekenisvol zijn voor maatschappij en opdrachtgevers. Je vindt ons overal waar mogelijkheden en ambities bij elkaar komen. Bij de publieke sector die voor maatschappelijke uitdagingen staat. Bij ondernemingen met strategische en operationele vraagstukken. Bij organisaties in transitie.

Hoe we verbinden

In ieder geval altijd informeel en collegiaal. Maar met een enorme drive om projecten te laten slagen. Met inspirerende initiatieven en goede ideeën. Als adviseur, kwartiermaker, programmamanager of gids... Zolang het maar slaagt. We denken, durven en doen. Die houding maakt ons tot een modern, no nonsens kennisbedrijf. Flexibel, innovatief en resultaat-gedreven. Aantoonbaar.

En waarom we dat doen

Onze kracht schuilt in onze aanpak: een stevige mix van bedenken, verbinden en doen. Partijen en middelen succesvol bij elkaar brengen. Liefst in een publiek-privaat ecosysteem. Omdat dat mogelijkheden biedt om structureel en langdurig waarde te creëren die je niet alleen kunt bereiken. Wij werken er al sinds 1984 mee. En onze ambitie is daarin marktleider te blijven. Want zo leveren en ervaren we elke dag de toegevoegde waarde ervan. Bij onze projecten, bij onze opdrachtgevers, in de samenleving en bij onszelf... KplusV initieert, adviseert, verbindt en realiseert. Nu en in de toekomst.

